

Asia: Pudasjärven Aittovaaran tuulivoimaosayleiskaavan valmisteluvaiheen aineistosta (kaavaluonnoksesta) (Kuulutus 2024/128)

Pudasjärven kaupunki
kirjaamo@pudasjarvi.fi

Lausunto

1 Johdanto

Tuulialfa Oy suunnittelee enintään 26 voimalan tuulivoimahanketta Pudasjärvellä sijaitsevalle Aittovaaran alueelle. Yhden tuulivoimalan kokonaiskorkeus on enintään 300 m ja hankealueen pinta-ala on 3190 ha. Alue on pääosin suoaluetta ja ojitettua suota sekä metsätalouskäytössä olevaa metsää. Alueella on kolme pientä lampea. Sähkönsiirron ympäristövaikutukset arvioidaan erillisenä hankkeena, sillä se tullaan toteuttamaan yhdessä muiden tuulivoimahankkeiden kanssa. Tämä lausunto on samansisältöinen Luonnonvarakeskuksen hankkeen YVA-selostuksesta antaman lausunnon kanssa.

2 Lausunto

Pyydettyä lausuntonaan Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

Lausunnossaan Luke keskittyy poronhoitoon ja Metsästyslaissa (28.6.1993/615) 5 § (13.7.2018/555) lueteltuihin riistalajeihin.

Poronhoitoa koskeva osuus

Suunniteltu tuulivoimahankealue sijoittuu Pudasjärven paliskunnan kevät- kesä- ja syyslaidunalueelle. Alueen läpi kulkee myös porojen kuljetusreittejä, jotka ovat erityisesti syyserotusten aikaan käytössä. Lisäksi lähellä on porokolarialueeksi arvioitu valtatie 20 Oulun ja Pudasjärven välillä. Paliskunnan lausunnon mukaan noin viidennes paliskunnan poroista laiduntaa ja vasoo alueella.

Kaavaselostuksessa vaikutuksia poronhoitoon käsitellään ainoastaan pintapuolisesti ja yhteenvedonomaisesti. Sen sijaan YVA-selostusaineiston osana olevassa Porotalousselvityksessä (Reinikainen, 2024), hankkeen vaikutuksia poronhoitoon on käsitelty perusteellisemmin. Luke katsoo, että vaikutuksia poronhoitoon tulee tarkastella tehdyn Porotalousselvityksen pohjalta, sillä kaavaselostuksessa eivät poronhoitoon kohdistuvat vaikutukset tule riittävän selkeästi ilmi.

Porotalousselvityksen pohjalta voidaan yhteenvetona todeta, että Aittovaaran tuulivoimahankkeen vaikutukset porotalouteen ovat potentiaalisesti merkittävät. Viidestä arvioidusta vaikutustekijästä kahteen nähtiin kohtalaisen kielteinen vaikutus, kahteen lievästi kielteinen vaikutus ja yhteen ei vaikutusta nähty, muutoin kuin muiden hankkeiden mahdollisten yhteisvaikutusten kanssa. Kulttuurisiin vaikutuksiin yksittäisellä hankkeella ei arvioitu olevan vaikutuksia. Melu- ja liikennevaikutukset arvioitiin lievästi kielteisiksi.

Vaikutukset porolaitumiin ja porojen laidunnukseen sekä taloudelliset vaikutukset arvioitiin kohtalaisen kielteisiksi. Vaikutukset arvioitiin voimakkaimmiksi rakentamisen aikaan, mutta myös toiminta-aikana merkittävät vaikutukset ovat mahdollisia.

Sen lisäksi, että yksittäisen tuulivoimahankkeen vaikutuksia arvioidaan paliskunnan poronhoitoon kokonaisuudessaan, kehottaa Luonnonvarakeskus huomioimaan myös alla olevat potentiaaliset vaikutukset:

1. Yksittäinenkin tuulivoima-alue voi merkittävästi heikentää paliskunnan poronhoidon toimintamahdollisuuksia, mikäli paliskunnan poronhoito on jo joutunut sopeutumaan moniin muihin tuottavuutta heikentäviin tekijöihin (muut maankäyttöhankkeet, pedot, ympäristönmuutos, ...) ja tuulivoima-alue sijoittuu paliskunnan kannalta keskeisiin jäljellä oleviin tai rauhallisiin alueisiin.
2. Vaikka yksittäinen tuulivoima-alue ei kokonaisuudessaan uhkaisi paliskunnan poronhoitoa, voi se merkittävästi vaikuttaa tietyn alueen ja tiettyjen poronhoitajien poronhoitoon, poronhoidon kannattavuuteen sekä mahdollisuuksiin kehittää poronhoitoa kyseisellä alueella.
3. Laajemmin arvioiden kaikki laidunalueiden menetykset heikentävät poronhoidon sopeutumismahdollisuuksia tuleviin ennakoimattomiin muutoksiin, sillä laitumet, jotka ovat tällä hetkellä vähäisemmällä käytöllä, voivat muuttua keskeisiksi, mikäli muiden laidunalueiden käyttö syystä tai toisesta estyy tai vaikeutuu. Mahdollisuus laidunten käytön mukauttamiseen poronhoitoympäristön muuttuessa on yksi keskeisistä tekijöistä poronhoidon sopeutumiskyvyn kannalta (Turunen ym. 2016, Climate Risk Management, 11, 15–36).

Kokonaisuudessaan Luonnonvarakeskus näkee, että Aittovaaran tuulivoimahankkeen vaikutukset Pudasjärven paliskunnan alueen poronhoitoon olisivat vähintäänkin alueellisesti selvästi haitalliset. Mikäli tuulivoimahanketta lähdetään edistämään, tulisi Pudasjärven paliskunnan kanssa hyvissä ajoin sopia mahdollisista haittavaikutusten lieventämisistä ja vaikutusten seurannasta.

Riistalajisto:

Luke näkee puutteena, että soidinpaikkaselvitykset on toteutettu vain yhtenä vuonna. Kanalinnuilla on voimakkaat vuosien väliset vaihtelut kannansuuruudessa, joten laskentojen toteuttaminen vain yhtenä vuonna saattaa antaa väärän kuvan alueen merkityksestä lisääntymisympäristönä. Vaikutusten arvioinnissa olisi tullut huomioida, että yhden vuoden aineisto on altis satunnaisvaihtelulle.

Luke lisää tähän, että vaikutuksia syntyessä, ne saattavat olla pitkäaikaisia. Esimerkiksi metsäkanalintujen osalta Saksassa, Ruotsissa ja Itävallassa tehdyssä tutkimuksessa ei ollut mitään viitteitä siitä, että metsot tottuivat tuulivoimaan edes 8 vuoden aikana (Coppes et al. 2020). Hankkeen ja kaavoituksen tulevaisu vaiheissa on tärkeää huomioida yhteisvaikutukset lähiseudulle sijoittuvien isojen tuulivoimahankkeiden kanssa. Yhtenäiset häiriöttömät luontoalueet ovat tärkeitä ihmistoimintaa karttaville lajeille.

Lajiston totumisesta tuulivoimaan, ei tällä hetkellä ole tieteellistä näyttöä. Luke huomauttaa, että olemassa olevan tieteellisen tiedon perusteella, eläimet voivat esim. käyttää tuulivoima-alueita ja liikkuvat niillä, mutta tuulivoima-alueita käytetään usein vähemmän kuin kontrollialueita tai etäämmällä sijaitsevia alueita.

Lisäksi tulee huomioida, että vaikutukset eivät välttämättä kohdistu ainoastaan suoraan välttämiskäyttäytymiseen vaan populaatiotasolla esim. lisääntymiseen, mikäli elinympäristö jollain tasolla heikkenee lisääntymisen kannalta (esim. pirstoutumisen myötä), vaikutukset voivat näkyä vasta pidemmällä aikavälillä.

Luke huomauttaa, että tapauksissa, joissa elinympäristö muuttuu lajille käyttökelvottomaksi ja yksilöt siirtyvät muualle, lajin sisäinen kilpailu kiristyy. Alueen ulkopuolella voi näkyä lyhytaikainen immigraatiosta johtuva positiivinen vaikutus, mutta elinympäristön tuhoutuminen on populaatiotasolla vaikutukseltaan suoraan verrattavissa kantokyvyn pienenemiseen. Hieman pidemmällä, muutaman vuoden aikavälillä, voi olla yhdenentekevää populaatiotasolla, siirtykö yksilöt muualle vai kuolivatko ne heti.

Yhteisvaikutusten osalta Luke huomauttaa, että johtopäätökset sisältävät riskin virhearvioinneille erityisesti pitkällä aikavälillä. Tuulivoiman vaikutuksista eläinlajistoomme on toistaiseksi vain vähän tietoa. On tärkeää tiedostaa, että vaikutusten mitta saattaa poiketa näistä selostuksessa tehdyistä arvioista, mikäli tuulivoiman vaikutukset ja mm. muiden alueella olevien tuulivoimapaistojen ja maankäyttöhankkeiden yhteisvaikutukset lajeille laajassa mittakaavassa osoittautuvat merkittävämmäksi.

Kalaston kannalta on olennaista suunnitella työt ja rakenteet niin, että vältetään kaikkea kiintoainekuormitusta alueen uomiin: valumavesien ohjailu, ojien selkeytysaltaat, maansiirtotöiden ajoitus, voimaloiden, sähkönsiirtolinjojen ja huoltoteiden sijoitus alueelle on tehtävä lähivesistöt huomioiden. Samoin on vältettävä esim. teiden rakentamista purojen ja muiden uomien yli, ja jos niitä tehdään, ne on toteutettava siten, ettei muodostu pysyviä eikä tilapäisiä vaellusesteitä.

Hankkeella ei nähdä selostuksen mukaan olevan yhteisvaikutuksia muiden hankkeiden kanssa, sillä lähimmät sijoittuvat yli 10 km etäisyydelle. Luke näkee, että yhteisvaikutuksia muiden hankkeiden kanssa voi syntyä myös sitä kautta, että laajalle alueelle sijoittuu useita hankkeita, jotka pitkällä tähtäimellä vaikuttavat maisemassa pirstoutumiseen ja elinympäristöjen muuttumiseen. Myös tarkastellun lajiston osalta vaikutusalue saattaa olla laaja.

3 Lausunnon tiivistelmä

Vaikutuksia poronhoitoon tulisi tarkastella YVA-selostuksen osana tehdyn Porotalous selvityksen (Reinikainen, 2024) pohjalta, sillä kaavaselostuksessa poronhoitoon kohdistuvat vaikutukset eivät tule riittävän selkeästi ilmi. Hankkeesta johtuvien eri tekijöiden yhteisvaikutukset voivat vähintäänkin alueellisesti aiheuttaa merkittävää haittaa alueen poronhoidolle. Vaikutusten arviointiin liittyy kuitenkin suurta epävarmuutta sekä ajallista ja paikallista vaihtelua. Epävarmuuksista huolimatta Luonnonvarakeskus näkee, että koska hanke voi alueellisesti aiheuttaa merkittävää haittaa poronhoidolle, tulee vaikutukset poronhoitoon tarkasti huomioida kaavasta päätettäessä ja hankkeen mahdollisessa jatkokäsittelyssä.

Haitallisten vaikutusten lievennyksessä keskeistä on hanketoimijan ja paliskuntien välinen avoin vuoropuhelu sekä asioista sopiminen koko hankkeen elinkaaren ajan. On kuitenkin huomioitava, että mikäli hankkeen vaikutusten

30.10.2024

3328/00 04 05/2024

arviointi (yllä kuvattu avoin vuoropuhelu) ja seuranta vievät merkittävästi poronhoitajien aikaa ja resursseja, muodostaa se ylimääräisen hankkeen aiheuttaman haitallisen vaikutuksen poronhoidolle. Myös tämä haitta tulee huomioida vaikutusten arvioinnissa.

Linnustokartoitusten osalta Luke huomauttaa, että kanalinnuilla on voimakkaat vuosien väliset vaihtelut kannansuuruudessa, joten laskentojen toteuttaminen vain yhtenä vuonna saattaa antaa väärän kuvan alueen merkityksestä lisääntymisympäristönä. Yhden vuoden aineisto on altis satunnaisvaihtelulle. Vaikutuksia syntyessä, ne saattavat olla pitkäaikaisia. Yhteisvaikutusten osalta Luke huomauttaa, että johtopäätökset sisältävät riskin virhearvioinneille erityisesti pitkällä aikavälillä. Tuulivoiman vaikutuksista eläinlajistoomme on toistaiseksi vain vähän tietoa. On tärkeää tiedostaa, että vaikutusten mitta saattaa poiketa näistä selostuksessa tehdyistä arvioista, mikäli tuulivoiman vaikutukset ja mm. muiden alueella olevien tuulivoimapuistojen ja maankäyttöhankkeiden yhteisvaikutukset lajeille laajassa mittakaavassa osoittautuvat merkittävämmäksi.

Hankkeen työt ja rakenteet tulee suunnitella niin, että vältetään kaikkea kiintoainekuormitusta alueen uomiin: valumavesien ohjailu, ojien selkeytysaltaat, maansiirtotöiden ajoitus, voimaloiden, sähkönsiirtolinjojen ja huoltoteiden sijoitus alueelle on tehtävä lähivesistöt huomioiden. Samoin on vältettävä esim. teiden rakentamista purojen ja muiden uomien yli, ja jos niitä tehdään, ne on toteutettava siten, ettei muodostu pysyviä eikä tilapäisiä vaellusesteitä.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 30.10.2024 klo 08:42:29.

Lausunnon valmistelija(t):

Saara Kattainen

Antti Pekkarinen

Liitteet:

Tiedoksi: